لیکونکی : ماکس پاري «Max Parry»
منبع اود خپرېدو نیټه : ګلوبال ریسرچ«2022-06-04» .
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل» .

په افغانستان کي جګړه :«دپيړي اصلي جرم وجنايت» دمخدره موادو دبحران تر شا

The War in Afghanistan: The Real 'Crime of the Century' Behind the Opioid Crisis

آمریکایی مسلح سرتیرو د کوکنارو په کرهنيز ځمکه کی دګزمی وهلو په حالت کي

*****

د **HBO** = [Home Box Office یو امریکا یی پریمیم کیبل او ستلا یټ تلویزیون شبکه ده] آمریکا یی تلویزوني شبکي په کال (2021) دمي په میاشت کي یو نوی دوه برخي مستند قلم یي د« پیړی د جرم اوجنا یت ترعنوان لاندي» په متحده ایالاتو کي د مخد ره موادو داپیید یمي د ځیرنی په اړین خپورکړ بی دویلو دی پاتي نشي چي نوموړي شبکی دخپل خپروني په لمړي برخه کي او بیا په ځا نګړي ډول د **سا کلر پردو فارما** (Sackler Purdue Pharma) د کورنی د درمل جوړوني د صنعت د نقش اودهغه مسکن (oxy contine) وژونکي درمل په اړین خپل لنډه ځیړنه یی نشر ته وسپا رل .

همدارنګه دغه شبکه دخپل څېړنې په لمړي برخه کي دخوړو اود درمل جوړونې (FDA) داداري اوددی شرکت په بشپړ ګډی مرستي با ندي چي په غولوونکي بازار موندنه بخت وه او هم دخوړو اوددرمل جوړولو دنهاد پر پیچلتیا یی خپل کلک څیړنې ته دوام ورکړ ترڅو چي داوکسی کودین (Oxy codone) پرانحصار اودهغه درمل دلوړ خطرونو په رامینځته کیدو کوم چي غوښتل یی چي دمتحده ایالات له حکومت څخه دهغه درمل دخرڅولو مجوز حاصل اوپه دي شان ناوړه ګټی تر لاسه کړي لکه څنګه چي ددرملو لابیګران په واشنګټن کی قانون جوړونکو ته بډی ورکوي پوره ځان پوه کړي یا کره معلومات ترلاسه کړي .

وروسته بیا نوموړي شبکه دخپل څیړنې دلړي په دویمه نیمایی کي دمصنوعي مخدره موادو لکه قوی مصنوعي فینتا نیل (Fentanyl) اوحتی دهغه د مخکي په زیاتیدونکي کارولواواستعمال باندی خپل پام راواړول .اوداسی راپورنه تر لاسه کړ چي په کوبید 19« COVID -19» چی د مصنوعي فینتا نیل لوړ دوز (مقدار) پکا ر وړلي یا اخیستي دی د مخکینی وړاندیز په نظر کي نیولو سره هر کا ل ددي ډول ناروغا نو (50000) نفر خپل ژوند دلاسه ورکړی اویا ورکوي .

د (HBO) دفلمونو دتولید یو له څو وروستی فلمونو څخه لکه نیل فلکس فارماسیټس (Nelflix pharmacist) ینګ تورکس (Young Turks)ا و اوکسی کنګ بنس (Oxy Kingpins) دي چي ددرملو دصنعت مسولیت په ګوته کوي ، اما د موضوع په اړین بحث کول کوم چي درسنیو لپاره په تابو (ممنوع) اغوښتي ، حذف اویا له مینځه وړل شوی یعنی چي پرهغه باندي بحث کول ممنوع ګرځیدلي دي – په داسي حا ل کي چي دلوي فارما په اړه د فلم ضربه وهونکي اتهام پر ځاي دي ، اما دا له بده مرغه د آمریکي دمخ په زیاتیدونکي مخدره توکو ستونزی کي یو لوي مګرد لږ پیژندل شوی فاکتور په نښه کولو کي غفلت یا بی پروایي کوي .

له مونږ څخه رسانوی شرکتونه غواړي باور وکړوچي په متحده ایالاتو کي دکوبید دناروغي په اوږدو کی دمخدره موادو دله حده زیات مصرف سره هغه پراخ اولوی مړنی چي مینځ ته راغلی اوبیا تر (2000) کال پوري د هغه واقعا ت یا د مړنی میزان لا پسی زیات شوی تصادفي وه ، اوله هیواد څخه دبا ندي په اصطلاح د تروریزم په وړاندي تش په نامه جګړه د بل هیواد د اشغال او دغا رت سره پیل شو کوم چي له همغه وخته بیا تراوسه هغه اشغا ل شوی هیواد (ا فغا نستا ن) د تریاکو دتولید په مرکز اغوښتي یا تید یل شوي دي .

پریکړه اویا قرارداسي وه چي دآمریکي دمتحده ایالاتو نظامي قوتونه د زماني جدول پر اساس د اګست دمیاشتي په اخر یعنی یو څه لږ مخکي د (11/9) دیرغل دشلمي کالیزي دلمانځنی چي داکتوبر کال (2001) کي پرافغانستان باند ي د تهاجم نیته ټاکل شوي وه کوم چي بیا له هغه وروسته افغانستان تر دوه لسیزي پوری دآ مریکي تر اشغا ل لاندی راغي په بشپړ توګه به ووځي .اما بیاهم داپخپله برخلاف له هغه څه وه چي د **بایدن** اداره خپل تعهد یا پریکړه اعلام وکړ چي دامریکي ټول نظامیان له افغانستان څخه یعني دهغه

اوږدي جګړي څخه چې دآمريکي د جنګونو په تاريخ کی اوږد جګړه منل شوی را وباسي چې دابيا هم په واقيعت کي دامريکي دقوتونو دوتلو بوه بله ځنډ وه اودا ځکه چې د**ترامپ** اداره له طا لبا نو سره د مي په ميا شت کي له ا فغا نستا ن څخه دهغه هيواد د نظا ميا نو بشپړ وتلو سره موافقه کړي وه. په هرصورت دا به وخت را ونبيي چې آيا دغه تاکل شوی ضرب الاجل به واشنګتن يوځل بيا له دی نه ختميونکي جګړی څخه لاری ته وبا سي يا داچي دجګړي له سرک څخه به را ښکته شي اما هغه څه چې دويلو دي هغه دادي چې د وتلو او د نه راوتلو څخه مخکي د امريکي د نمايند ګانو د دواړو حزبونود سياسی بهرنـي کميتو له خوا پر هيلاری کلنتون او پر کانديلزا رايس دامريکي پر دواړو مخکينی خا رجه وزيرانو باندی يو لړ نيوکي تر سره شوي وه يا دهغه کميتو دتحريک سبب شو ،اما دبلي خوا څخه ديو شمير جګړي غوښتونکو (شاهين های جنګی په اړين تول پوښتنی يا نظر سنجي وښودل چي دامريکي خلک له جګړي څخه ستړي شوی دي او په اتفاق نظرسره له دغه نظر سنجی څخه ملاتړوکړل چي دا پخپله دحيرانتيا خبره ده چي دوی يو خاموشه ناروغي زغملي دي چي کيدای شي هغوی دغه ناروغي تر يو حده پوري له جنګ ځيلی هيواد څخه موندلي وي.

که څه هم چې دامريکی د خوړو اود درمل جوړونـي سا زمان شپږ کا له دمخه چي په سو يلی مرکزی آسيا پروت هيواد ا فغا نستا ن اشغا ل کړي بازار ته د**اوکسی کا نتين** د خرڅلاو يا دهغه دپکا ر وړلو مجوز صادر کړي وه - چي دخا نګی مصنوعی هيرون له حده زيات مصرف يا پکار وړنه او دهغه سره د معمولی مخد ره موادو له تجويز شوی مقدار څخه ناوړه ګټی اخيستنې تړاو لرل په نوي زريزي(Millennium) کی دمورفين ديو مشتق مستحضر په ډول د درملو له دروازی څخه ما رکيټ يا دوايی بازار ته لاره وموند.په عين حا ل کي، ا فغا نستا ن د **ناتو** تراشغال لاندې د نړی په کچه د مخدره توکو مخکښ هيواد شو چې د نړی د ترياکو د توليد« 90٪ » برخه جوړوي چې د هيروينو او نورو مخدره توکو په جوړولو کي کا رول کيږي. د ملګرو ملتونو د نشه يي توکو او جرمونو پروړاندې د مبارزې اداري (UNODC) په وينا، يوازې تېر کا ل په دي اسلامي جمهوريت کې د کوکنارو په کښت کې(۳۷) سلنه زياتوالی راغلی دی.

په ورته وخت کې، د آمريکي د ناروغيو د کنټرول او مخنيوي مرکز (CDC) راپور ورکوي چې په متحده ايالاتو کي د هيروينو کارول په تيرو لسو کلونو کي د ځوانو لويانو په منځ کي دوه چنده شوي، اوداسي ويل کيږي چي (45) سلنه خلکو کوم چي هيروين اخلی يا مصرف کوی هغه کسان دي چی دمخدره مسکن درملو سره هم تړاو لري په هر صورت هغه تصورات چي داصلی او عمده رسنيو څخه تر لاسه کيږي هغه دادی چي دامريکي په اکثرو سړکونو ، کوڅو او لويو لارو کی دغه مواد په لوړ مقياس سره لاندي باندي کيږي چي دهغه منبع په مکسيکو کي دي اود مکسيکو دکارتلانو په واسطه سره آمريکي ته راوړل کيږي اما د بلی خوا څخه دغه مقدار مخدره توکي چي دامريکي دمتقا ضيا نو غوښتنی تر سره کوي له هغه مقدار توليد شوی کوکنار څخه زيات دي چي د مکسيکو له ځا نګړ کړل شوی هکتار ځمکو څخه تر لاسه کيږي نو ددی اصل په نظر

کي نيولو سره دی نقطی ته رسيږو چي په مخدره موادو دمعتاد آمريکايانو مخدره توکي پيمانه د مجبوريت په لحاظ له هغه مسعمراتو څخه تر لاسه کيږي کوم چي د امريکي پوځ له دوه لسيزي را په دي خوا ځني هيوادونه اوبيا په سرکي افغانستان ترخپل کنترول لاندی راوړي يا يی مستعمره کړي دي .

FIGURE 1 OPIUM POPPY CULTIVATION IN AFGHANISTAN, 1994-2019 (HECTARES)

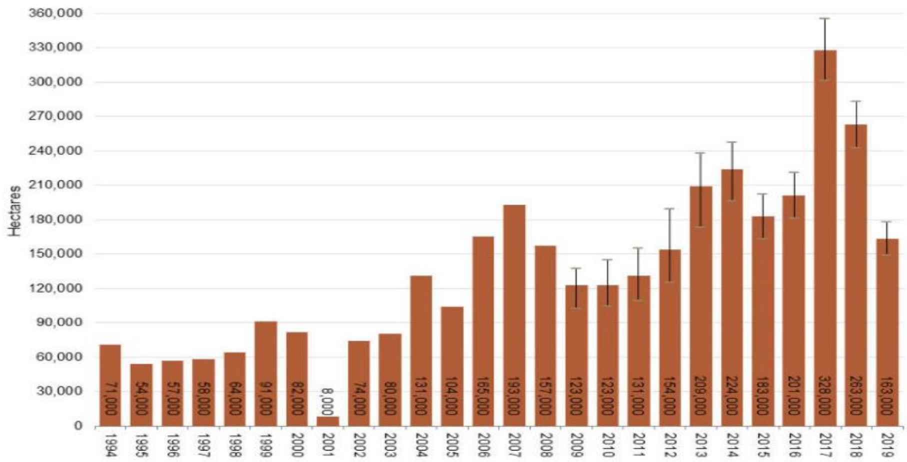

Sources: UNODC/NSIA/MCN opium surveys 1994-2019. The vertical lines represent the upper and lower bounds of the 95% confidence intervals.

National Drug Overdose Deaths Involving Any Opioid
Number Among All Ages, by Gender, 1999-2019

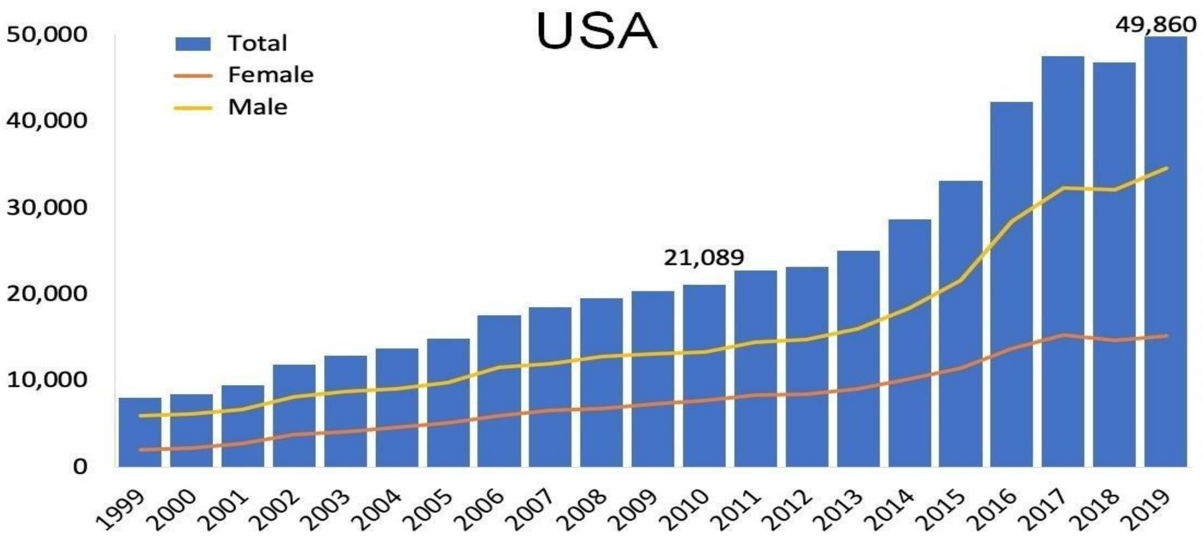

اصلی روايت يا داستان دادي چي دطالبانو دغه اکثر پښتو ژبو ياغيانو دعايد اودرآمد اصلی منبع د مخدره موادو غير قانونی تجارت يا سوداګري دي ، چي نن هغوی يي مقتد راو ځواکمن ګرځولي حا ل داچي په اول ځل کوم چي دوی مخکي له قدرته نسکور شي دافغانستان ددري پرخلورو (3/4) برخو باندي ځواکمني درلود ، اما په هرصورت هيڅ څوک ددي تحريک خونړي او بی زغمه تاريخ کوم چي هغوي په دی وختونو کي خپل تحريک ته نوی نوم(اما رت) ورکړي دی نشي سپينولی ياچي

طالبانوته برات نشي ورکړي. او هم څوک به په دی نه پوهیږي یا له دی واقیعت څخه سترګي نشي پټولي چي دا فغا نستا ن د اپینو (تاریا ک) تولید په تیرو دیرشو کلونو کي تر ټولو نورو دورو یا کلونو کي تیټ داسلامپا لو په پنځه کلن واکمنی کي وه چي پر افغانستان باندی دامریکایانو دتسلط څخه یوکال دمخه دکوکنارکښت په کلکه منع کړ شوی وه ، که څه هم داسي ادعا کیږي چي هغوی نړیوالو ته دوکه ورکړي یا یی غولولي وه ، اما په هر صورت بیا هم دشمالي ټلوالو ترولکي لاندي سرحدي ځمکو کي دناټو تر برید دمخه دکوکنا رو کښت او کرهڼه واقعاً وده کړي وه ، چي بیا وروسته جنګ سالاران اود قومي مشرانو ایتلافي ډلي ټپلی د طالبانو دقدرت د را پرځولو لپا ره د (سي آی اي) پواسطه سره مسلح شول . په داسي حا ل کي چي د ملګرو ملتونو څارونکو حتی د شریعت پر بنسټ د بند یز بریا لیتوب د طالبانو تر شړلو پوري وما نه .

افغانستان د(2001) کال له پیل څخه سمدستی دمخدره توکو اودهیروین په نړیوال تولیدونکی ستر هیواد بدل شو چي دتاریاک اودهغه څخه نور اړین مستحضرات دبالکان له لاری ترکیی ته اوله ترکیی څخه اروپایی اتحا دی هیوادونو او د تاجکستا ن له لاری دختیځ په لور ی روسیه ،چین او له هغه څخه ها خواته دورود یا دداخلیدو لاره پیداکړ بی ویلو دي پاتي نشي چي دامریکی د متحده ایالاتو په افغا نستا ن کي مستقر قوتونو دراوتلو په درشل کي یو عمومی توافق وجود لرل او هغه داچي د کابل ددولت د را پرځید و یا د نسکورید وخبری اتری او ګونګوسی غوږو ته رسید ل ا ودا ځکه چي طا لبا نو دهري ورځی په تیریدو سره دخپل لاسته راوړني لپاره دوامداره مبارزه کول – مګر بیا هم دلته یو پوښتنه با قي پاتي کیږي او هغه داچي که د تریاکو دکرکیلي پړه پخپله اسلامي اما رت یا دهغه غیر متعا رف یا نامنا سب جګړه وی ، نو د نا تو هغه ملیاردونو ځانګړي شوي ډالر چي د مخدره موادو دمینځ وړلو لپاره ستراتیژیکي مبارزه کول چیرته لاړ یا دچا په جیب کي ولویدل ؟؟؟؟؟ حتی تر دي چي په نادرو مواردو کي دامریکی عمده او اصلی رسني دمتحده ایالاتو د پوځ اودهغه هیواد دسمندری ټوپکدارو ځواکونو دکوکنارو پر کروندي باندي په اصطلاح دنه لاس وهنی تبلیغات تر سره کول یا دهغه ځواکنو پر مداخلي باندی د سترګو پټولو راپوروونه ورکول- نو زیږ مطبوعات [هغه ژورنالیستی کړی یا مطبوعات چیان دی چي غیر تحقیقی او غیر واقعی راپورونه خپروي] خو بیا په ساده ډول ددي نقطو له اتصا ل او نښلولو څخه انکار کول . نو په واقیعت کي د (ناتو) ځواکونو دلوګی وهلی یا خړپړ پټ او پنهاني پردي تر شا په دي پلمه چي د تریا کو په مزارع کي ځا یی بی وزلو خلکوته یوڅه پیسی د ژوند د بقا یا دمعشیت لپاره تر لاسه شي نو د کوکنارو د مزارعي او کرکیلني څخه ساتنه کوی کوم چي دا فغا نستا ن ددولت داراکینو جیبونه وپوښوی – بل داچي ولي به غربی ایتلاف د طالبانو دعایداتو اصلی سر چینه له پامه غورځوی چیری که ګټه یی یواځی پښتانه ملتپال وي .

تیوری توطئه ای که تبدیل به "واقعیت توطئه" شد: سیا، مزارع خشخاش افغانستان و اپیدمی رو به رشد هروئین در آمریکا ...... را به ارتباط موضوع بیشتربخوانید

*په واقعیت کې، دا ولسمشر **حامد کرزي** د طالبانو د رژیم له نسکوریدوپه لومړیو کې وو یا هغه کس وو چې د مخدره توکو صادرات دهغه په زمامداري کي په چټکۍ سره پیل شول ځکه چې هغه د **بوش** د اداري لخوا په هغه جوړ کړ شوی رژیم کي منصوب شوي وو چي غیرقانوني سوداګرۍ یې د تزیني لوازمو دمنع کړ شوی هڅو اواند څخه سا تنه وکړه که څه هم هغه دا فغا نستا ن د[۲۰۰۴ او ۲۰۰۹] کال په ټولټاکنوکې د رای ورکوونکو دزیا تو راي په درغلي کولو سره دا فغا نستا ن جمهور ریس شو ، یعنی چي **کرزی** د دا فغا نستا ن په هیواد کي د لومړي "دموکراتیک انتخاب شوي" مشر په توګه بریالی شو، پداسې حال کې چې د مرکزي استخباراتو اداري څخه یې د پردې تر شا په لسګونو ملیونه پیسې ترلاسه کړ. پس ویلي شو چي **کرزی** د اوږدې مودې لپاره د لوبډیځ شتمني ده، چې پخوا یې په ګاونډي هیواد پاکستان کې د کمونیست ضد مجاهد ینو لپاره په 1980 لسیزه کې د افغان- شوروي جګړې پرمها ل پیسې راټولولي. هغه نه یوازې د اسلامي 'مقد س جنګیالیو' په لیکو کې چې د C.I.A د عملیا تي سا یکلون په پروګرام کې وسله وال او تمویل شوي وو شامل وو، بلکه **کرزی** د طا لبا نو اود القاعدې په دواړو کي د اصلي غړي - په شمول چي پخپله اسامه بن لادن - هم شامل وو یو غړي وو په هرصورت اوس پوره څرګند شوي چي افغا ني جهادیان د مخدره توکو په قاچاق کې ترغوړو ډوب شوي وو لکه څنګه چې متحده ایالاتو بل لوري ته کتل.*

مرحوم، ستر تاریخپوه ***ویلیم بلم*** *لیکلي:*

[د «سی آی ای» په ملاتړ یاغي افغاني مجاهیدین دشوروی اتحاد ترد حمایت لاندی دحکومت په مقابل کی کوم چي نوموړی دولت یا حکومت دافغا ني ټولني داصلاح لپاره پلانونه درلودل په مبارزه او شورش لاس پوري کړل یعنی هغه یاغي مجاهیدین چي دوی پخپله دمخدره موادو په قاچاق کي په پراخه کچه راښکیل وو او ددغه شورشی ډلي ټپلی اصلی مشتری «ګلبد ین حکمتیا ر» وو ، یعنی چي هغه دنیشه ای توکو یو مخکښ پلورونکی او دهیروینو تر ټولو لوي تولیدونکی یا سپلایر (Supplayer) وو. کوم چي هغه د «سی آی ای» تر ټولو ستر پوځی ملا تړ هم تر لاسه کونکی وو. هغه د «سی آی اي » په راچمتو شوی لاری او دکچري په واسطه سره افغانستان ته وسلي لیږدولي او هم د ا فغا نستا ن – پاکستا ن پولي ته څیرمه اعمار کړل شوی لابراتوارونو ته تاریاک لیږدول چي هلته تاریاک په هیرویین تبدیل کړي - یعنی هغه مقدار هیرویین چي په کال دهغه نیمیا یی برخه آمریکي او دري پر څلورم (3/4) برخه یی اروپا ته لیږدول کیدل یعنی چی دامریکی او د اروپا د مارکیټونو او دهیروین د متقا ضیا نو احتیاج تامینول - آمریکایی چارواکو په کال (1990) کي اعتراف وکړ چی دوی دنیشه یی توکو دعملیاتو یا د هغه د تولیداتو په پلټنو او اجراتوو کی پا تي راغلي دي اوهغه داچي هغوی نه غوښتل چي ددوی پاکستانی او افغاني متحد ین ناراضه کړي – نو په کال (1993) کی دآمریکي د(مخدره توکو پر وړاندی دمبارزی اداره =DEA) یو چارواکی پر ا فغا نستان باندی د کلمبیا د مخدره موادو نوی نوم کیښود یا داچي افغانستان یی په نړۍ کي دمخدره موادو دنوی کلمبیا په نوم ونومول.].

لکه څنګه چي د «مخدره توکو اوجرمونو په اړه دملګرو ملتونو اداره =UNODC» له طرفه ادعا یا یادونه شوي ، هغه مقدار هیرویین چي له ا فغا نستا ن او مرکزي آسیا څخه غربی اروپا ته د بالکان له لاری یعنی د پخواني یوګوسلاویا پوري تړلي مستقل هیوادونه

سره دالبانیا اود کوزوو تر تحت الحمایی لاندي سیمه چي تر یوه حده پوري په رسمیت پیژندل شوی تیرید ل ، نو نه د اچي په تصا دفی توګه دا ترانزیتي دهلیز په پراخه کچه د مخدره توکو دقاچاق سره په (1990) لسیزه کي چی دیوګو سلاویا په وړاندی د (ناتو) جګړی سره پیل شوی پرانیستل شو بلکه په ځانګړي بڼه دکوسوو د جګړي په پایله کي دکلنتون ادره د کوزوو په اصطلاح آزادی بخښونکی پوځ (KLA) کوم چي دالقاعدی د سازمان سره اړیکي لرل ددي پوځ په لا پیا وړي اوغښتلی کیدو کي لاس پوري کړ ترڅو چي دغه تر شخړي لاندي ولایت له صربستا ن څخه بیل کړي کوم چي حتي تر (1998) پوري ددوی د بهرنیو چارو وزارت د پخواني اداري په توګه د تروریستي سازمان په بڼه نومول شوی وو ، اسلامپا لو وریکو ته دآزادی بځشونکو جنګیا لیو سمدستی نوم ورکړ شوو، د دي حقیقت سربیره چي د البانیا توکمیز بیلتون غوښتو نکو د سلفي افراطي شبکو سره د پام وړ اړیکي درلودي، د .C.I.A په ملاتړ د کوسوو یاغیانو هم خپل نظامي کمپا ین ته سبسا یډي ورکړه، یعنی د تروریزم د نا قا نونه مخدره توکو دسوداګری له لاری دالبانیا جنایت کاروسند یکا یا نو ته یارانه یا سبسایډی ورکول کیدل یا بیا له هر څه نه پورته ، هیرویین ، لکه څنګه چي ژورنا لیست **دیا نا جانسټون** (Diana Johnstone) داحمقانوپه صلیبی جګړه کی لیکي : یوګوسلاویا ، ناتو اوغربی توهمات یه یاوه ګویا نو .

«متحده ایالاتو د مخدره توکو د پلي کولو اداره او نورې لویدیځي اداري د UCK/KLA او د کوسوو البا نیا د مخدره توکو قاچا ق وړونکو تر مینځ نږدې اړیکي څخه بنه خبر دي چې د هیروینو اصلي جریا ن یا مسیر له افغانستان څخه د ترکیې له لارې لوید یځ اروپا ته (سی آی ای» کنټرولوي او اوږده ریکارډ لري چې دا ډول ډلې د متحده ایالاتو لخوا په نښه شوي حکومتونو په وړاندې د شتمنیو په توګه په پام کې نیسي، که په سویل ختیځ آسیا، افریقا یا مرکزي امریکا کې وي.»

په کال « 1989 » کي د سره پوځ له وتلو لږ وروسته، افغانستان په راتلونکي لسیزه کي د لومړي ځل لپاره د نړۍ د تریاکو تر ټولو لوړ تولید وونکی هېواد شو، تر دې چې په « 2000» کال کي د طا لبا نو **مشر ملا عمر** د ګټور فصل یا د تا ریا کو د لوړ سوداور محصول پرضد فتوا صادره کړه. بل کا ل، د **کرزي** د کورنۍ یوه بله څېره د هېواد په سویل کي د ایتلاف د یوه مهم متحد په توګه راڅرګنده شوه –چې هغه د **کرزی** کشر نا سکه ورور **احمد ولی** کرزی نومیدل – کوم چې په « 2011 » کا ل کي د هغه تر وژل کېدو پوري د کوکنارو د بډایه کندهار ولایت د والي په توګه دنده تر سره کول د **ویکي لیکس** د سفارت(در اسناد که از سفارت بدست آمده است » په کیبلونو کي ویل شوي چي واشنګټن په دې ښه پوهیده چې **کرزی** د مخدره موادو یو فا سد څښتن یا یوکس دی ، ډیر وخت نه وو تیرشوی چې نیویارک ټا یمز د اپینو په سوداګری کي د هغه مهم رول په ورته وخت کي د (سی آی ای) دراپور په ورکولو څرګند کړ. که څه هم دهغه د معا ش په مورد کي په ګذ ری بڼی سره د زړې خړ میرمن(د نیویارک ټا یمز مستعار نوم) له خواخپره شوې وه، اما دا د ریکارډ ورځپاڼې هیڅکله د مخدره توکو له بازار څخه لینګلي[د مرکزي استخباراتو اداري] دتاریاکو دمصرف او د کرزي د کورنۍ د ژورو جیبونو ترمنځ د اړیکو په اړه نوره څیړنه ونه کړه. پرځای یې، دوی دا غلط تصور ته دوام ورکړ چې د طا لبا نو تر واک لاندې سیمو کې د کوکنارو په

کرلو با ندې ما لیه وضع کړ چي په عمده توګه د غیرقا نوني صنعت لپاره مسؤل و چې د ا فغا نستا ن په اقتصاد باندې تسلط لري او د نه ختمید ونکي جګړې لپا ره چې واشنګټن یې د اوږدولو لپا ره لیوالتیا لري. پام واړول .

ډیر مبصرینو او جیو پولیتیک شنونکو دبګرام هوایی ډګر دآمریکي دنظامی قوتونو لپاره د تر ټولو یوه لویه نظامي اډه منلي ، کوم چي په وروستیو وختونو کي ددي آډې بی نظمه پریښود نه او په کا ل (1975) کی د سیګون د سقوط «ازادی» پرمهال له جنوبی ویتنا م څخه دامریکایی محا ربوی سرتیرو او په دي وختو کي د بګرام له هوایي ډګر څڅه په تلوار دامریکا یی قوتونو وتل سره کټ مټ توصیف یا پر تله کړي چي دواړو سره ډیر نژدي شباهتونه لري - ا فغا نستا ن چي یو غرني هیواد دي دمرکزي او جنوبي آسیا په څلور لارکی په ګډه د پا کستا ن او «تربواندازي پوري» دایران سره موقیعت لری له دي وجهی څخه د (طلای هلال) په عنوان یا نوم سره پیژندل شوی یا نومول شوی دي چي په وچه کي دتاریاکو دکرکیلي له دوو مهمو مرکزونو څڅه یو دي د ویتنام دجنګ جګړي په دوره کې، د نړۍ ډیری هیروین د کوکنارو د کښت د ودې له نورو لوی محوررونو څخه ترلاسه کیدل چي د سویل ختیځ آسیا په "طلایی مثلث" کې د تایلینډ، لاوس او میا نما ر ترمنځ په پوله کې موقعیت لرل. دا لاره د ګلانو د حاصلا تو لپاره ترټولو لویه سیمه وه چې د 21 پیړۍ تر پیل پورې یې دوام وکړ، نوکله چې افغا نستا ن په پایله کې له هغې څخه تیر شو. په داسې حا ل کې چې لا تر اوسه دیو لړ مجرمانه اوغیر قا بل انکارشواهد نه دی په ډاګه شوی چې .C.I.A د ګولډن کریسنټ (طلایی هلال) څخه د مخدره توکو په قاچاق کې، ددی اداری د 73 کلن تاریخ په اوږدو کې تاکل شوي مثال ته په پام سره د فکر لپاره خورا لږ خواړه دي.

د سړې جګړې له پیل راهیسې، لینګلي [د مرکزي استخباراتو د اداري موقعیت] د متحده ایالاتو د بهرنۍ پا لیسۍ اهدافو ته د رسیدو لپاره په منظمه توګه د تنظیم شوي جرم سره سا زش جوړکړ. په« 1959 » کال کې د **کیوبا** له انقلاب وروسته، د جاسوسۍ اداري مافیا په مکرر ډول د فیډل کاسټرو د راپرځولو په پروګرام کي د ډیرو هڅو سره سره بیاهم ناکامه شو او له څولسیزې وروسته ډیری اوس هم په دې باور دي چې د **جا ن ایف کینیډي** په وژنه کې دغه ورته عنا صرو لاس درلود . بیا هم، دا د ویتنام د جګړې په جریان کې تر 1972 پورې نه و کله چې تاریخ لیکونکي **الفریډ ډبلیو مک کا ی** په مشهوره توګه دا معلومه کړه چې .C.I.A په سویل ختیځ آسیا کې د هیروینو په سیاست کې د مخدره توکو په نړیوال سوداګرۍ کې ښکیل وو . یو څیړید ونکي مطا لعې په دقیق ډول مستند کړي چې څنګه مخدره توکي د طلایی مثلث څخه بهر ته د لاوس سره په پوله کې د خپلو پټو عملیا تو د یوې برخې په توګه د متحده ایالاتو د استخباراتو لخوا د هوایی امریکا په نوم پیژندل شوي مخکینۍ هوایی ډګر کې لیږدول کیدل.

دلاوتینیا (لاوسی)په کورنۍ جګړه کې، .C.I.A په پټه توګه د **ها مونګ** د سیمه ایزو خلکوڅخه د (30,000) نفرپیاوړې چریکي اردو تنظیم کړې ترڅو د شمالي ویتنام سره د کمونیسټ **پا تیت لاو** ځواکونو سره جګړه وکړي اوهم د لوړو سیمو اوسید ونکي چي په په اقتصادي توګه د کوکنا رو په کښت پورې تړلي وو . نوکله چې د **لاوس** څخه صادر شوي هیروین د امریکا ښارونو ته لاره ونه موندله، داپه ویتنام کې پای ته و رسید

چيرى چي دجيوګرافيک معلوماتو (GIS) سيستم ترمينځ د اپينو عادتونه د ناروغۍ تناسب ته ورسيدل، د نړۍ په کچه د مخدره توکو د قاچا ق سره د متحده ايالاتو د ملګرتيا له امله د "خرابيدو" يو له ډيرى مثالونو څخه چی . باور وکړئ يا نه، په هرصورت، دا د امريکا د جګړې او په کور کې د اپين ناروغۍ تر منځ لومړنۍ اړيکه نه وه، لکه څنګه چې مخکې په 1870 کال کې د کورنۍ جګړې پرمهال د اتحاديې او کنفډريټ سرتيرو ترمنځ د مورفين پراخه روږدي شتون درلود .

داسې راښکاري کوم چي تقريباً هرچيرى چی دمتحده ايالانو دمداخلی کولو لاس رسيد لی نود هغه په تعقيب کی د مخد ره موادو سوداګرى او راکړي ورکړي هم راڅپريد لی يا دهغه بازار تود شوى دي ، د بيلګي په بڼه : د کا ل (1980) په اوايلو کي «سی آی ای» په ***نيکا راګوا*** *کي د کيڼ اړخ* ***سنډ نيستا*** *(Sandinista) حکومت په وړاندي* ***دريګان*** *دناولي ادارى جګړه دفعاليت ديوى برخي په توګه په مرکزي آمريکا کي يو بل ضد انقلابی نوى شورشی ځواک را وپارول يا يی په حرکت راوړل او ددى هيواد يا د* ***نيکاراګوا*** *د کورنـي جګړي په جريا ن کی دآمريکي کانګرس دښی اړخو* ***کانتراس*** *(Contras) تحريک ته دوسلو اودپيسو تمويل او رسول همغسی چي* ***دبولاند*** *(Boland Amendment) په اصلاحيه کی تصريح شوى وه منع کړي وو اودهغه پرځای يي واشنګټن د (سی آی ای) په مرسته سره دپانامی ديکتاتور* ***منويل نوريګا*** *په څير ديکتاتور کوم چی ديو زوړ يا مخکينی سازمان پورى تړلی عنصر وه له هغه څخه د ګټی په لاسته راوړلو لاس پوري کړ – د لته د مخدره موادو دقاچاق دلارى اړين يا ارتباطی عامل –***کارټل مدلين پا بلو اسکوبا ر** *(Pablo escobar medeline cartel) وو، ترهغه چي بيا متحده ايالات د دغه ځواکمن په مقا بل کي خپل مخا لفت وښودل- اوهغه څه نزاع يا ماجرا چي د***ايران** *اود* ***کانترا*** *په مناسبا تو کي معروف شو –* ***دريګان*** *سپينی ما ني وروسته له هغه په دسيسه کي ښکيل شو ه چي «سی آی ای» د***ايران** *په اسلامی جمهوريت کی يعنی دمتحده ايالاتو يو قسم خوړونکی د ښمن چی تر تعزيراتو لاندى دي په دغه هيواد کي يو خورا احتما لي سرچيني ته دوسلو دليږد اود تمويل لپاره دموږک کرښه يا لاره جوړه کړي وو چي د هغه له طريقه تصرفات د* ***نيکاراګوا*** *د تروريستا نو خواته واوړول شو ، که څه هم د دي پټی معا ملي لپاره رسمي پلمه په* ***لبنان*** *کي د متحده ايالاتو ديرغمل کولو لپاره دوسلو زيرمه وه اما ا صلی هد ف د* ***کنترا*** *لپا ره ما لی تامينات وو چي دهغوي ټول عايدات ديو غير قانونی متفاوت شرکت څخه* ***کوکاين*** *تر لاسه کيدل .*

د دې حقيقت سره سره چې د سنا د بهرنيو اړيکو کميټې لخوا د 1986 کا ل تحقيقاتو کی وموندله چې دا اداره پوهيد له چې د سنډ ينستا ضد ياغيا ن د کوکا ين په قاچا ق کې ښکيل وو، صحيح هغه وخت چي ددى (کوکا ين) خورا روږدى (اعتياد راوړونکي) مختلف آزاد ***بيس*** *يا ريښه يی [کوکاين چي په حرارت ورکولو يا دسوديم بای کاربونات سره په جوشولو خپل اصلي شکل ته اوړي نو پس له هغه معتا د ين دغه اصلی ډول مشتق دانشاق اويا دهغه بقايا يا پاتي برخه دسګرټو د څکولو پواسطه سره پکار وړي] دآمريکي په سرتاسر ښارونو کي لاره وموند يا زيات شول . حال داچي دغه موضوع تر يوه لسيزه چندان شايع نه وه ، تر هغه چي وروسته* **کله چې تحقيقا تي ژورناليست**

گیري ویب د خپل جنجالي ډارک الائنس (تیاره ایتلاف) لړی کې د C.I.A. لاندې د مخدره توکو ضد عملیا تو ترمینځ اړیکه په بشپړ ډول افشا کړه. محا فظت او په کور د ننه د **کریک ایډیمیک**. د دري اړخیزو تحقیقاتو په اړه د خلکو غوسه په افریقایي – امریکایی ټولنه کې خورا په کلکه سره راپورته شوه چې د ښار دننه ګاونډ ونه د کریک چاودنې له امله ویجاړ شوي او قهر د لاس انجلس ښا رګوټې تالار کې پای ته رسیدلی چیرې چې لوی یازیات شمیر لیدونکي د C.I.A. ډایرکټر **جان ډیچ**. سره مخامخ شول.

د پایلو په جریان کې، **ویب** خپل ځا ن د رسنیو په مشرۍ د **سمیر کمپاین**(د بدنا مولو کارزار) هد ف وموند چې د افشا کولو اعتبار سره یې شخړه وکړه چې د هغه ژوند یې ویجاړ کړ او د هغه مسلک یې له پښو وغورځاوه، پداسې حا ل کې چې د هغه موند نې د پراخو محکمو اسناد و پراساس وو او د پخوانیو **کریک کنګپینونو]** په 80 لسیزه کې، د نیویارک ښار یو څو د مخدره توکو مالکان - که کوم وي - د **لورینزو "فټ بلی" نیکولس** څخه ډیر نفوذ درلود. په 29 کلنی کې، هغه په سویل ختیځ حکومت وکړ ..... ***تفصیل ددی قلم پواسطه]*** لخوا تا بید شوي لکه "Freeway. **ریک راس**" او د LAPD د مخدره توکو پخوانی افسر **مایکل سی رویپرټ**. په خواشینی سره، ژورنا لیست به وروسته په 2004 کې د خورا شکمن ځا ن وژنې له امله مړشو مګر په نها یت کې د **ویب مسکر**(د یو مهم شخص یا سوداګری اصلي یا ښکاره ناوړه چلند پلټنه او په عامه توګه افشا کول) کول په2014 کې د میسنجرمرنی د هالیوډ په انځورکې د مناسب عکس العمل موضوع وه. په پای کې، ډاروونکې خبریا ل ته د دې څرګندولو لپا ره سزا ورکړل شوه چې په اتیا یمه لسیزه کې د کوکا ین په قاچاق کې د ډیرو هغو کسا نو چې د C.I.A. **کا نټراس** ته د ټوپکو چینل کولو لپاره ګمارل شوي، په دې توګه مخدره توکو ته اجازه ورکوي چې متحده ایالاتو ته لاړ شي.

که څه هم تر اوسه د ویتنام یا نیکاراګوا په کچه د غیر متضاد شواهدو افشا کول شتون لري چې د **افغا ن** مخد ره توکو په سوداګری کې د **انکل سام** په جرم تورنوي څکه چې کله د ځواکونو رااېستل نږدې کیږي، نوددوی پرځای ممکن د چا له خوا ځواب ورکول کیږی .کوم چې د دې کا ل په پیل کې د دفاع وزارت راپور ښیي چې لږ تر لږه **18,000** امنیتي قراردادیان په جګړه ځپلي هیواد «افغانستان» کې پا تې دي، چیرې چې د اکاډمی (پخوانی بلیک واټر) په څیر خصوصي نظا مي شرکتونو ته د 20 کلنې جګړې په موده د بیکاری په شمول په پراخه کچه تکیه شوې ده. د مخد ره توکو د تطبیق اقد اما ت .لکه څنګه چې په اوږده جګړه کې د بشري حقونو د سرغړونو لپاره د کرایه کولو په مقصد د ټوپک خدمتونه وده کوي، نظارت او حساب ورکونه دومره کمه شوې چې پېټا ګون نشي کولی په سمه توګه د د فاعي شرکتونو یا اجیرانو حتی په هیواد کې څه وکړي. . په عین حا ل کې، خصوصي امنیتي خد ما تو د مخدره توکو په وړاندې د ناکا مې هڅې لپاره د قرارداد په توګه د ا فغا نستا ن د تریاکو په تولید کې ریکارډ جوړ کړی دی.

الفرېډ ډبلیو مک کای، مشهور تاریخ لیکونکی کوم چې په (سی آي ای) کې کشف کړ. په اندوچینا کې د تریاکو د قاچا ق سره د دی سازمان همکاري ، وه چې له ډیر وخت دمخه د امریکا د تاریخ په سیوري کې د یو زبر ځواک په توګه د متحده ایالاتو نږدې سقوط تاریخي کړ: د متحده ایالاتو د نړیوال ځواک عروج او زوال. په خپل کار کې، **مک**

کای یادونه کوي چې ځنګه متحده ایالات د "**هیرټلینډ تیوري**" جیوستراتیژي بشپړولو لپاره چمتو شوي چې د عصري جیوپولیټیک معمار، **سر هالفورډ مکینډر** لخوا په 1904 کې په خپل اغیزمنه مقاله "د تاریخ جغرافیا یي محور" کې تصور شوی. انګلیسي شنونکي براعظمونه د یو بل سره تړلي نړیوال ځواک د قطبونو په توګه پیژني او هغه طریقه یې په ګوته کړه چې برتانوي امپراتورۍ په 19 پیړۍ کې د نورو لویدیځو اروپایي هیوادونو سره یوځای شوه ترڅو د "**ستري لوبې**" کې د روسیې امپراتورۍ د پراختیا مخه ونیسي چې افغا نستا ن د جګړې د ډګر په توګه کار وکړي. له دې وېرې چې د روسیې امپراتورۍ به د سویل لورته پراخې نشي، انګریزانو افغانستا ن ته ځواکونه د مخنیوي ستراتیژۍ په توګه واستول، دا پریکړه چې بالاخره د ختیځ هند شرکت لپاره شرمناکه ما تې ثابته شوه، مګر د **مکینډر** په وینا په برتانوي هند کې د روسیې د نفوذ ساحه بنده کړه. . هغه بیا دا نظریه وکړه چې هغه هیواد چې د روسیې د مرکز یوریشیا "زړه" فتح کړي ، په نړۍ کې به واکمن شي. دسترا تیژیست لپاره، د یوریشیا جغرافیائی مفهوم هم د **چین** څخه جوړ شوی و چې برتانویا نو د مخد ره توکو د بې ثبا تۍ او د تریاکو په جګړو کې د بریا لیتوب لپاره کارولی وو.

په « 1979 »کې، د**جیمي کارټر** په اداره کې دملي امنیت سلاکار، **زبیګنیو برزینسکي**، وروسته له هغه چې متحده ایالات مجبور شو چې په یوه نوې "ستره لوبه" کې د شوروي اتحاد په هڅولو سره له ویتنام څخه بیرته په شا شي، د **میکندر** نقشه عملي کړه .دې طرحې د یو زړه راښکونکي په څیر کار وکړ او یوازې څو میا شتې وروسته چې په پولنډ کې زیږیدلی **روسوفوب** 39 ولسمشر دې ته وهڅول چې په افغانستان کې له مجاهدینو سره پټ ملاتړ وکړي، په کا بل کې د سوسیا لیستي حکومت لخوا له مسکو څخه د مرستې غوښتنه وشوه او پاتې یې تاریخ و .د برتانوي امپراتورۍ او د هغه څخه مخکې د سکند ر اعظم په څیر، اواوس متحده ایالات د تاریخ د درسونو له هیرولو وروسته چې د "امپراطوریو په هدیره" کې ډوب شوی دی .ناغوښتل شوي یا نه، د امریکا د امپراتورۍ د جوړولو یوه ناوړه پایله د **بیګ فارما** لخوا د پیل شوي کورنـي **اپیا یډ** بحران اور ته د تیلو اچول دي چې افغانستان یې د څو ملیارد ډالرو مخدره توکو په اقتصاد بدل کړ.

پنټاګون د اسنادو په څیر چې د ویتنام د جګړې په جریان کې خپاره شوي، د افغا نستا ن د اسنادو داخلي یادښتونه په 2019 کې خپاره شوي دا ثابتوي چې چارواکو د ځمکې په اړه د نه کټلو وضعیت د واقعیت په اړه د امریکا خلکو ته دوکه ورکوله .دا با ید وڅیړل شي چې د کا بل فاسد رژیم ته د متحده ایالاتو سپارل به **د ډاپ ویش** په برخه کې څه اغیزه ولري ځکه چې د طا لبا نو واک ته نږدې ښکاري، مګر د افغانستان د بیارغونې لپاره د ځانګړي سرمفتش (سیګار) وروستي راپور دا معلومه کړه چې چارواکي د اوږدې مودې راهیسې پوهیږي .دا جګړه له پیله بد مرغه وه او خبرداری ورکوي چې واشنګټن به په راتلونکي کې هم ورته تېروتنې تکرار کړي .تر هغه چې د پوځي-صنعتي کمپلکس د کنټرول لپاره جدي ګامونه پورته نه شي، موږ.با ید دا فرض کړو چې د یوې بلې تلپاتې جګړې سره به په ناڅاپي ډول د .C.I.A تر کنټرول لاندې د مخدره توکو یوه بله نړیواله لاره پرانیستل شي

چې امریکایان به یا د دوی د جیب کتابونو یا د دوی د ژوند پایلو سره مخ شي.

دمقالې دلیکوونکي په اړه څو کرښې :

مکس پیري یو خپلواک ژورنالیست او جیو پولیټیکل شنونکی دی .د هغه لیکنه په بدیل رسنیو کې په پراخه کچه خپره شوې. هغه د نړیوالو څیړنو لپاره په مکرر ډول مرسته کوونکی دی.میکس ته رسیدلی شي
maxrparry@live.com

______________ **په درناوي «10-06-2022»**